Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

WINSTON CHURCHILL

ANII TINEREŢII MELE

Traducere din limba engleză și note:
ANCA IRINA IONESCU

EDITURA HERALD
București, 2017

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

CUPRINS

PREFAȚĂ LA EDIȚIA ORIGINALĂ 7

I. Copilăria 9
II. Harrow 29
III. Examenele 43
IV. Sandhurst 69
V. Regimentul 4 Husari 95
VI. Cuba 113
VII. Hounslow 132
VIII. India 149
IX. Educația la Bangalore 160
X. Forțele Terestre de la Malakand 179
XI. Valea Mamund 197
XII. Expediția din Tirah 216
XIII. Probleme cu Kitchener 234
XIV. Ajunul Bătăliei de la Omdurman 247
XV. Senzațiile unei șarje de cavalerie 262
XVI. Părăsesc armata 282
XVII. Oldham 311
XVIII. Cu Buller, spre Capetown 329
XIX. Trenul blindat 343
XX. Sentință pe termen lung 371
XXI. Evadarea de la buri - I 382
XXII. Evadarea de la buri – II 407

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

XXIII. Înapoi în armată 424
XXIV. Spion Kop 437
XXV. Eliberarea orașului Ladysmith 452
XXVI. În Statul Liber Orania 464
XXVII. Johannesburg și Pretoria 487
XXVIII. Alegerile kaki 500
XXIX. Camera Comunelor 513

LISTA ILUSTRAŢIILOR

Harta Cubei 120
Harta operațiunilor Forțelor Terestre de la Malakand 194
Schiță de hartă a Văii Mamund 208
Harta Omdurmanului,1 septembrie 1898 269
Trenul blindat, 15 noiembrie 1899 355
Planul Şcolilor Model de Stat 384
Harta generală a călătoriei autorului 389
„Viu sau mort” 416
Muntele Spion Kop 447
Eliberarea orașului Ladysmith 457
În Statul Liber Orania 479
De la Bloemfontein la Pretoria 489

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Capitolul I
COPILĂRIA

De când datează primele noastre amintiri? Când își lasă amprenta în mintea unui copil umbrele și luminile tremurătoare ale zorilor conștiinței? Primele mele amintiri sunt legate de Irlanda. Îmi amintesc foarte bine scene și evenimente din Irlanda, iar uneori, vag, chiar și oameni. M-am născut la 30 noiembrie 1874 și am plecat din Irlanda la începutul anului 1879. Tatăl meu plecase în Irlanda ca secretar al tatălui său, ducele de Marlborough, numit Lord-Lieutenant[1] de către domnul Disraeli, în 1876. Locuiam într-o casă numită „micul conac", la o azvârlitură de băț de reședința Viceregelui. Acolo mi-am petrecut aproape trei ani din copilărie. Am impresii clare și vii ale unor evenimente. Îmi amintesc cum bunicul meu, Viceregele, a dezvelit statuia lordului Gough[2], în 1878. O mulțime neagră, soldați călări îmbrăcați în roșu, sforile care trăgeau într-o parte o pânză strălucitoare, cafenie, bătrânul duce, formidabilul meu bunic, vorbind tare în fața mulțimii. Îmi amintesc chiar și o expresie pe

---

[1] Reprezentant personal al regelui într-o regiune a Marii Britanii.

[2] Feldmareșalul Hugh Gough (1779-1869), militar de carieră, a servit 75 de ani în armata britanică, din 1843 fiind comandant general al trupelor din India. Statuia respectivă a fost dezvelită în 1880.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

care o folosise: „Şi, cu o salvă nimicitoare, a zdrobit linia frontului inamic". Înțelegeam oarecum că vorbea despre război și despre luptă, iar „salvă" însemna ceea ce făceau adesea soldații îmbrăcați în negru (pușcașii), cu mare zgomot, în Parcul Phoenix, unde eram dus să-mi fac plimbarea de dimineață. Cred că aceasta este prima mea amintire coerentă.

Alte evenimente se conturează cu mai multă claritate. Odată, trebuia să mergem la un spectacol de pantomimă. Eram foarte emoționat. În sfârșit, după-amiaza îndelung așteptată a sosit. Am pornit de la reședința Viceregelui și am mers la castel, de unde, fără îndoială, trebuiau luați și alți copii. În interiorul castelului era o curte mare, pătrată, pavată cu pietre mici, alungite. Ploua. Ploua aproape întotdeauna – la fel ca acum. Oamenii ieșeau pe ușile castelului și era multă agitație. Apoi ni s-a spus că nu putem merge la spectacol, deoarece teatrul arsese. Din director nu mai găsiseră decât cheile din buzunarul acestuia. Drept consolare pentru că nu ne mai duceam la pantomimă, ni s-a promis că în ziua următoare vom merge să vedem ruinele clădirii. Eu doream foarte mult să văd cheile, dar se pare că această cerere nu a fost foarte bine primită.

Într-unul din acei ani, am făcut o vizită în Parcul Emo, reședința lordului Portarlington, despre care mi s-a explicat că îmi era un fel de unchi. Locul acesta îl pot descrie foarte bine, deși nu am mai fost acolo de când aveam patru ani sau patru ani și jumătate. Punctul central din amintirea mea era un turn de piatră alb și

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

înalt, la care am ajuns după ce am mers destul de mult cu trăsura. Mi s-a spus că fusese aruncat în aer de Oliver Cromwell. Am înțeles limpede că acesta aruncase în aer tot felul de lucruri și, prin urmare, fusese un om foarte mare.

Dădaca mea, doamna Everest, era foarte tulburată din cauza fenienilor[1]. Îmi închipuiam că aceștia sunt niște oameni răi cu care nu poți să o scoți la capăt când o țin pe a lor. Odată, în timp ce călăream pe măgarul meu, ni s-a părut că vedem apropiindu-se o procesiune lungă și întunecată de fenieni. Acum sunt aproape sigur că trebuie să fi fost o brigadă de pușcași care ieșiseră la instrucție. Dar atunci eram cu toții foarte alarmați, mai ales măgarul, care și-a exprimat spaima zvârlind din picioare. Am fost aruncat la pământ și am suferit o comoție cerebrală. Făcusem cunoștință cu politica irlandeză!

În Parcul Phoenix era un pâlc rotund de copaci, cu o casă în mijloc. În această casă locuia un personaj numit Secretar-Şef sau Subsecretar, nu sunt sigur care dintre denumiri. Dar, în orice caz, din casă a ieșit un bărbat pe nume dl Burke. Mi-a dat o tobă. Nu-mi amintesc cum arăta, dar țin minte toba. Doi ani mai târziu, când ne-am întors în Anglia, mi-au spus că fusese asasinat de fenieni în același Parc Phoenix în care ne plimbam în fiecare zi. Toată lumea în jurul meu părea foarte tulburată, iar eu

[1] Membri ai organizațiilor Frăția Feniană și Frăția Republicană Irlandeză, care au activat în secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea pentru instaurarea unei republici irlandeze independente.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

mă gândeam ce noroc avusesem că nu mă prinseseră și pe mine fenienii când căzusem de pe măgar.

La „micul conac" am fost amenințat pentru prima dată cu Educația. Mi s-a anunțat sosirea unui personaj sinistru, numit „Guvernanta". Venirea ei fusese stabilită pentru o anumită zi. Ca să ne pregătim pentru această zi, doamna Everest a făcut rost de o carte intitulată *Cititul fără lacrimi*. În cazul meu, în mod cert nu își justifica titlul. Mi s-a comunicat că, înainte să sosească guvernanta, trebuie să pot citi fără lacrimi. Am muncit din greu în fiecare zi. Dădaca mea îmi arăta cu un toc diverse litere. Mie totul mi se părea foarte obositor. Pregătirile noastre nu erau nici pe departe finalizate când ora fatală a sosit și guvernanta trebuia să apară. Am făcut ceea ce au făcut mulți oameni asupriți, în condiții asemănătoare: am luat drumul codrului. M-am ascuns în tufișurile dese – mie mi se păreau un codru – care înconjurau „micul conac". Au trecut câteva ore bune până am fost recuperat și predat „Guvernantei". Am continuat să trudim în fiecare zi, nu numai cu literele, ci și cu cuvintele și – încă și mai rău – cu numerele. La urma urmelor, literele trebuia numai să le cunoști, iar când stăteau împreună într-un anumit fel, le recunoșteai formația și îți dădeai seama că reprezintă un anumit sunet sau un cuvânt pe care îl rosteai atunci când erai silit. Dar numerele erau legate în tot felul de încâlceli și își făceau unul altuia lucruri pe care era foarte greu să le prevezi cu acuratețe. Trebuia să spui ce își fac unul altuia de fiecare dată când erau legate împreu-

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

nă, iar Guvernanta se pare că acorda mare importanță exactității răspunsului. Dacă nu era corect, era greșit. Nu folosea la nimic să fie „aproape corect". În unele cazuri, aceste numere rămâneau datoare unul altuia: trebuia să împrumuți unul sau să ții unul, iar după aceea trebuia să îl pui înapoi pe cel pe care îl împrumutaseși. Aceste complicații aruncau o umbră permanentă asupra vieții mele zilnice. Mă sustrăgeau de la toate lucrurile interesante pe care voiam să le fac în camera mea sau în grădină. Făceau incursiuni tot mai numeroase în timpul meu liber. Abia dacă mai aveam timp să fac ce doream. Deveniseră o pacoste și un necaz permanent. Şi acest lucru era și mai cumplit când coboram într-o mlaștină mohorâtă numită „adunări". Acestea parcă nu aveau limite. Când se termina o adunare, apărea alta. Abia reușeam să dau de capătul unei anumite categorii de calamități, că se năpusteau peste mine altele, și mai îmbârligate.

Mama mea nu lua parte la aceste torturi, dar îmi dădea de înțeles că le aprobă și lua aproape întotdeauna partea guvernantei. Mi-o amintesc pe mama în Irlanda, într-un costum de călărie care îi vine ca turnat și, adesea, stropit frumos cu noroi. Ea și tata vânau mereu, călare pe caii lor mari; și uneori treceam printr-o spaimă cumplită când unul sau altul dintre ei nu se întorcea mult timp după ora la care erau așteptați.

Mama mi se părea întotdeauna o prințesă din basme: o ființă radioasă, posesoarea unor bogății și puteri fără limită. Lordul D'Abernon a descris-o așa cum arăta

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

în zilele acelea, în Irlanda, în vorbe pentru care îi sunt recunoscător.

> ... Îmi amintesc foarte de bine de ea așa cum am văzut-o prima dată. Era la reședința Viceregală din Dublin. Stătea în partea stângă a intrării. Viceregele era pe o estradă, în capătul celălalt al încăperii, înconjurat de un anturaj strălucitor, dar privirile nu se întorceau spre el sau spre soția lui, ci spre o siluetă suplă, negricioasă, care stătea cumva deoparte și părea făcută din altă textură decât cei din jurul ei: radioasă, translucidă, intensă. Avea în păr o stea din diamante – bijuteria ei preferată –, dar strălucirea acesteia pălea în lumina scânteietoare a ochilor ei. Ca înfățișare, era mai mult panteră decât femeie, dar avea o inteligență cultivată, necunoscută în junglă. Curajul ei nu era mai mic decât al soțului – o mamă potrivită pentru descendenții marelui duce. Datorită tuturor acestor atribute ale strălucirii, datorită blândeții și antrenului său, se bucura de o mare popularitate. Strădania ei de a fi pe placul celorlalți, felul în care se bucura de viață și dorința sinceră ca toată lumea să împărtășească încrederea ei voioasă o transformau în centrul unui cerc de devotați.

Mama a făcut aceeași impresie strălucitoare și asupra ochiului meu de copil. Pentru mine era sclipitoare ca Luceafărul de seară. O iubeam nespus de mult – dar de la distanță. Confidenta mea era dădaca. Doamna Everest avea grijă de mine și îmi îndeplinea toate dorințele. În fața ei îmi destăinuiam multele necazuri, și atunci, și

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

în anii de școală. Înainte să lucreze pentru noi, crescuse timp de 12 ani o fetiță pe nume Ella, fiica unui preot din Cumberland. Deși n-am văzut-o niciodată, „micuța Ella" a devenit un personaj din prima mea copilărie. Știam totul despre ea: ce îi plăcea să mănânce, cum își spunea rugăciunile, ce făcea când nu era cuminte și ce făcea când era cuminte. Aveam în minte o imagine foarte vie a casei ei din nordul țării. Am fost învățat întotdeauna să iubesc comitatul Kent. Doamna Everest îl numea „grădina Angliei". Doamna Everest se născuse în Chatham și era nemaipomenit de mândră de comitatul Kent. Niciun comitat nu se putea compara cu Kentul, după cum nicio altă țară nu se putea compara cu Anglia. Irlanda, de pildă, nu era nici pe departe la fel de bună. Cât despre Franța, doamna Everest – care mă plimbase cândva, cu premergătorul, pe ceea ce numea ea „Shams Elizzie"[1] – nu avea o părere prea grozavă. Kentul era ținutul ales. Capitala lui era Maidstone și peste tot în jurul orașului Maidstone creșteau căpșuni, cireși, zmeură și pruni. Încântător! Dintotdeauna am vrut să locuiesc în Kent.

Am vizitat din nou „micul conac" în iarna anului 1900, când am susținut conferințe despre Războiul Burilor[2], la Dublin. Mi-o aminteam foarte bine ca pe

[1] Pronunție stâlcită a numelui Champs-Élysées. (*N. red.*)

[2] Războiul Burilor – expresie care se referă la cele două conflicte militare din Africa de Sud, dintre britanici și cele două republici independente întemeiate de coloniștii olandezi, Statul Liber Orania și Republica Sud-Africană a Transvaalului. Cele două conflicte (1880-1881; 1899-1902) s-au încheiat cu desființarea celor două republici și cu integrarea lor în Imperiul Britanic.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

o clădire lungă, albă, cu obloane verzi și verande, cu o pajiște mare cât Trafalgar Square și înconjurată în întregime de păduri. Credeam că trebuie să fie la cel puțin o milă depărtare de reședința Viceregală. Când am revăzut-o, am fost uimit să constat că pajiștea nu are decât 55 de iarzi în lățime, că pădurile sunt ceva mai mult decât niște tufișuri și că dura doar un minut să ajungi călare de la Reședința Viceregală până unde eram cazat eu.

Următoarea mea amintire clară este Ventnor[1]. Îmi plăcea la Ventnor. Doamna Everest avea o soră care locuia acolo. Soțul ei fusese aproape 30 de ani gardian de închisoare. Şi atunci, și în anii care au urmat, mă lua în plimbări lungi în Downs, prin Landslip. Îmi povestea o mulțime de întâmplări despre răzmerițele din închisoare și despre cum fusese atacat și rănit de mai multe ori de către deținuți. Când am fost prima dată la Ventnor, tocmai eram în război cu zulușii[2]. Ziarele publicau poze cu zulușii. Erau negri, în pielea goală și aveau suliițe numite *assegais*, cu care trăgeau foarte abil. Omorau mulți dintre soldații noștri, dar, judecând după fotografii, nici pe departe atât de mulți pe cât ucideau soldații noștri dintre ei. Eram foarte supărat pe zuluși și mă bucuram să aud că sunt uciși; la fel și prietenul meu, bătrânul gardian de închisoare. După un timp, se pare că fuseseră uciși cu toții, deoarece războiul s-a încheiat și

[1] Oraș de pe insula Wight, în sud-estul Angliei.

[2] Războiul dintre Anglia și Regatul Zulu, din sudul Africii, a avut loc în 1879.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

în ziare nu au mai apărut fotografii cu zulușii și nimeni nu și-a mai bătut capul cu ei.

Într-o zi, în timp ce ne plimbam pe stâncile din apropiere de Ventnor, am văzut o corabie splendidă, cu toate pânzele întinse, trecând pe lângă țărm, la numai o milă depărtare.

– Este o corabie cu soldați, a spus el. Aduce oamenii acasă de la război.

Dar s-ar fi putut să fie din India, nu-mi amintesc[1]. Apoi, dintr-odată, au apărut nori negri, a început să sufle vântul și au căzut primele picături de ploaie ale furtunii, iar noi ne-am întors repede acasă, înainte să ne suprindă ploaia și să ne ude până la piele. Data următoare când am mers la stâncile acelea, nu mai era niciun vas splendid, cu toate pânzele sus, dar mi s-au arătat trei catarge negre, ieșind rigide din apă. Era Eurydice. Se răsturnase în furtună și se scufundase cu trei sute de soldați la bord. Scufundătorii au plonjat să caute cadavrele. Mi s-a spus – și cred că asta m-a marcat profund – că unii dintre scufundători leșinaseră de groază văzând că peștii mâncau trupurile sărmanilor soldați care se înecaseră tocmai când se întorceau acasă, după ce trudiseră din greu și înfruntaseră pericolele, luptând cu sălbaticii. Mi se pare că am văzut câteva dintre aceste cadavre remorcate foarte încet de bărci, într-o zi însorită. Mulți oameni priveau de pe stânci și ne-am scos cu toți pălăriile, în semn de tristețe.

[1] În realitate, era un vas pentru antrenamente. (*N. ed. orig.*)

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Cam în același timp s-a petrecut și „Dezastrul de la podul Tay". Un pod întreg se prăbușise în timpul unei furtuni, exact când un tren îl traversa, și toți pasagerii se înecaseră. Presupun că nu putuseră ieși la timp pe ferestrele vagoanelor. Este foarte greu să deschizi ferestrele acelea, trebuie să tragi în sus de o curea lungă, înainte să o poți lăsa în jos. Nu e de mirare că s-au înecat cu toții. Toți ai mei erau foarte furioși din cauză că guvernul îngăduise să se prăbușească un pod ca acela. Mi se părea că fusese foarte neglijent și nu mă miram că toți spuneau că vor vota împotriva guvernului, pentru că fusese atât de leneș și de neglijent și îngăduise să se întâmple un lucru atât de șocant.

În 1880, cu toții am fost dați afară din posturile noastre de către domnul Gladstone[1]. Era un om foarte periculos, care ațâța oamenii ca să voteze împotriva conservatorilor și l-a dat afară pe bunicul meu din postul său de Lord-Lieutenant al Irlandei. Bunicului îi plăcea mult mai puțin acest loc decât fostul lui post de Lord Președinte al Consiliului, pe care îl deținuse în guvernul precedent, al lordului Beaconsfied. Cât a fost Lord-Lieutenant, fusese nevoit să-și cheltuiască toți banii ca să dea petreceri și să-i amuze pe irlandezii din Dublin. Iar bunica fusese și ea nevoită să contribuie cu o sumă mare pentru „Fondul Foametei". Oricum, am rămas cu impresia că irlandezii sunt niște oameni foar-

[1] William Ewart Gladstone (1809-1898), membru al partidului liberal, a deținut patru mandate de prim-ministru și a fost de patru ori cancelar al Trezoreriei.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

te nerecunoscători: nu au mulțumit pentru petreceri, nici pentru „Fondul Foametei". Ducele ar fi preferat să stea în Anglia, unde putea locui în propria casă, la Blenheim și ar fi participat în mod regulat la ședințele Cabinetului. Dar a făcut întotdeauna ce i-a spus lordul Beaconsfield. Lordul Beaconsfield era marele dușman al domnului Gladstone și toată lumea îl numea „Amețitul". Dar de data asta „Amețitul" fusese învins definitiv de domnul Gladstone, așa că am aterizat cu toții în opoziție, iar țara a început să se ruineze rapid. Toate lumea spunea că „se duce de râpă". Și atunci, colac peste pupăză, lordul Beaconsfield s-a îmbolnăvit foarte grav. A avut o boală lungă și, cum era foarte bătrân, aceasta l-a omorât. Urmăream boala lui zi de zi, cu mare neliniște, deoarece toată lumea spunea că va fi o mare pierdere pentru țară și că nimeni altcineva nu îl va putea împiedica pe domnul Gladstone să-și facă mendrele cu noi toți. Am fost tot timpul sigur că lordul Beaconsfield o să moară și, în cele din urmă, a venit ziua când toți oamenii pe care îi vedeam aveau chipuri triste pentru că, așa cum spuneau ei, marele și strălucitul om de stat, care iubea țara noastră și care îi sfidase pe ruși[1], murise de inimă rea din cauza ingratitudinii cu care fusese tratat de radicali.

[1] Benjamin Disraeli (1804-1881), prim-ministru al Marii Britanii (1874-1880), a reușit să obțină în 1878, la Congresul de la Berlin, condiții de pace favorabile pentru Anglia în defavoarea Rusiei, după războiul din 1877-1878, deși Rusia fusese învingătoare în război.